

Міністерство освіти і науки України
Одеський національний політехнічний університет

*До 100-річчя Одеського національного
політехнічного університету*

Чістякова І.М., Кривдіна І.Б., Буряк Д.В., Кубко В.П.,
Гегечкорі О.В., Татакі Д.Д., Татакі О.О., Чернов Т.О.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА АВТОРСЬКЕ ПРАВО

*Навчальний посібник
для студентів
вищих закладів освіти*

Київ
Каравела
2019

УДК 342.727(477)(075)
І 73

*Рекомендовано Вченою радою
Одеського національного політехнічного
університету (Витяг з протоколу
№ 4 від 18 грудня 2018 р.)*

Рецензенти:

Марущак В.П., доктор наук з державного управління, професор, завідувач кафедри державознавства і права Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Оганісян М.С., кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри публічного управління та регіоналістики Одеського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Жарких В.Ю., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та методології науки Одеського національного політехнічного університету.

І 73 Інтелектуальна власність та авторське право: Навч. посіб. для студ. вищих закладів освіти. / І.М. Чістякова, І.Б. Кривдіна, Д.В. Буряк, В.П. Кубко, О.В. Гегечкорі, Д.Д. Татакі, О.О. Татакі, Т.О. Чернов. – К.: Каравела, 2019. – 204 с.

ISBN 978-966-222-993-8

Навчальний посібник підготовлено з урахуванням сучасних стандартів у викладанні правових дисциплін. Теоретичний матеріал відповідає програмі дисципліни «Інтелектуальна власність та авторське право». Крім загальних питань, у посібнику є рекомендована література і контрольні запитання, які можуть бути використані студентами при підготовці до занять.

Для студентів неюридичних спеціальностей вищих закладів освіти, аспірантів, викладачів, усіх, хто цікавиться питаннями інтелектуальної власності та авторського права.

© Чістякова І.М. та ін., 2019

ISBN 978-966-222-993-8

© Видавництво «Каравела», 2019

ЗМІСТ

Передмова	6
Тема 1. Поняття та система інтелектуальної власності та авторського права	
1.1. Предмет, метод, методологія	8
1.2. Витоки формування інтелектуальної власності та авторського права	13
1.3. Місце і роль інтелектуальної власності та авторського права в економічному і соціальному розвитку держави	16
Тема 2. Основи інтелектуальної власності	
2.1. Історія виникнення інтелектуальної власності	20
2.2. Поняття права інтелектуальної власності. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності	25
2.3. Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності	28
Тема 3. Загальна характеристика об'єктів та суб'єктів права інтелектуальної власності	
3.1. Об'єкти права інтелектуальної власності	31
3.1.1. Класифікація об'єктів права інтелектуальної власності	31
3.1.2. Об'єкти авторського права та суміжних прав	33
3.1.3. Об'єкти науково-технічної творчості	35
3.1.4. Комерційні позначення	38
3.2. Суб'єкти права інтелектуальної власності	39
Тема 4. Система законодавства про інтелектуальну власність	
4.1. Законодавство України про інтелектуальну власність	43
4.2. Державна система правової охорони інтелектуальної власності	47
Тема 5. Авторське право	
5.1. Суб'єкти авторського права	53
5.2. Об'єкти авторського права	56
5.3. Виникнення та реєстрація авторського права	59
5.4. Особисті немайнові та майнові права автора	63
Тема 6. Суміжні права	
6.1. Суб'єкти та об'єкти суміжних прав	65
6.2. Виникнення і здійснення суміжних прав	65
6.3. Майнові права виконавців, виробників фонограм, відеограм, організацій мовлення	67

6.4. Управління майновими правами суб'єктів авторського права і суміжних прав	74
Тема 7. Винахід, корисна модель, промисловий зразок	
7.1. Поняття і сутність винаходів	78
7.2. Охороноздатність і правовий захист винаходів	80
7.3. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності на винаходи	83
7.4. Право на одержання патенту	85
7.5. Промисловий зразок	86
Тема 8. Компонування інтегральних мікросхем	
8.1. Поняття та критерії охороноздатності топографії інтегральної мікросхеми	90
8.2. Власники прав на топографії інтегральних мікросхем та їхні права	92
8.3. Захист прав на топографії інтегральних мікросхем	99
Тема 9. Право інтелектуальної власності на сорти рослин і породи тварин	
9.1. Об'єкти правової охорони сортів рослин і порід тварин в Україні	102
9.2. Суб'єкти права на сорти рослин, породи тварин	104
9.3. Порядок набуття в Україні прав на новий сорт рослин ..	108
9.4. Права та обов'язки володільців патенту на сорт рослин, породу тварин.....	111
Тема 10. Право інтелектуальної власності на правові засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг	
10.1. Комерційне найменування	114
10.2. Торговельна марка	118
10.3. Географічне зазначення	125
Тема 11. Раціоналізаторська пропозиція	
11.1. Поняття та сутність раціоналізаторської пропозиції ...	129
11.2. Оформлення раціоналізаторської пропозиції	134
Тема 12. Комерційна таємниця та ноу-хау	
12.1. Охорона комерційної таємниці і ноу-хау у міжнародному законодавстві	140
12.2. Комерційна таємниця у правовій системі України	144
12.3. Правові засоби захисту комерційної таємниці	149
Тема 13. Правова охорона наукових відкриттів	
13.1. Поняття «наукове відкриття» та його ознаки	152

13.2. Об'єкти наукових відкриттів	155
13.3. Право на наукове відкриття	158
Тема 14. Договори у сфері інтелектуальної власності	
14.1. Поняття та види договорів у сфері інтелектуальної власності	161
14.2. Форма договорів у сфері інтелектуальної власності та їх державна реєстрація	164
Тема 15. Патентна інформація і патентні дослідження	
15.1. Система патентної інформації	172
15.2. Види патентної інформації та сутність патентних досліджень	176
15.3. Порядок проведення патентних досліджень	180
Питання для підсумкового контролю	185
Тематика реферативних робіт	187
Предметний покажчик	189
Джерела та література	191
Список скорочень	203

Передмова

Тенденції розвитку науки, культури і техніки, особливо у другій половині ХХ та на початку ХХІ століть, свідчать про те, що людство у своєму розвитку підійшло до тієї межі, коли подальший прогрес буде зумовлюватися саме інтелектуальною діяльністю суспільства. Тобто результати інтелектуальної діяльності будуть визначати стратегію і тактику соціально-економічного розвитку будь-якої країни. Адже високий рівень інтелектуальної діяльності у тій чи іншій країні зумовлює відповідний рівень добробуту її населення.

Важливою складовою інтелектуальної діяльності є освіта, зміст якої в свою чергу визначається рівнем науки, культури і мистецтва. Саме тому сьогодні переважна більшість держав вважають за необхідне підтримувати розвиток науки. Така підтримка крім прямого бюджетного фінансування включає певні податкові пільги для наукових установ та інноваційних підприємств, систему стимулювання інвестицій у наукові дослідження й розробки тощо.

Однак поняття інтелектуальної діяльності і науково-технічного прогресу жодною мірою не співпадають. Поняття науково-технічного прогресу стосується лише розвитку науки, техніки і на цій основі – виробництва. Поза його межами залишаються література, культура і мистецтво. У свою чергу, поняття інтелектуальної діяльності охоплює весь комплекс складових, що є основою соціально-економічного розвитку будь-якого суспільства.

У деяких випадках результати наукових пошуків реалізуються лише у формі науково-літературного твору, в інших – науковий результат може досягатися шляхом наукового експерименту і виражатись як технічний пристрій, обладнання, селекційне досягнення тощо.

Відповідно до міжнародних конвенцій, результати інтелектуальної діяльності уже давно поділяють на дві основні групи: твори літератури і мистецтва, або літературно-художня власність, та технічні витвори, або промислова власність.

Проте останнім часом все частіше дослідниками висувуються та аргументуються пропозиції щодо доцільності поділу результатів творчої діяльності не на дві, а на три групи:

- об'єкти літературно-художньої власності;
- об'єкти патентного права;
- засоби індивідуалізації учасників цивільного обороту, товарів і послуг.

При цьому, деякі автори другу і третю групу відносять до об'єктів промислової власності, а інші – лише першу вважають об'єктами, що стосуються промислової власності.

Зростання ролі та значення інтелектуальної діяльності у соціально-економічному розвитку суспільства зумовлює зокрема необхідність розв'язання таких проблем:

- правове забезпечення інтелектуальної діяльності;
- раціональне, широке використання результатів інтелектуальної діяльності;
- захист прав суб'єктів інтелектуальної власності.

Система охорони прав на результати інтелектуальної діяльності в Україні, порівняно з іншими державами, є досить молодою.

Для надійного та ефективного правового забезпечення інтелектуальної діяльності необхідно створити відповідний правовий механізм, здатний належним чином забезпечити правову охорону цієї діяльності. Варто відзначити, що у нашій країні вже існує необхідна правова база, яка відповідає, в цілому, сучасним світовим стандартам, хоча й має певні недоліки та потребує подальшого удосконалення.

Для підвищення рівня правової охорони інтелектуальної власності в Україні необхідні масштабні та ґрунтовні дослідження її проблем. Насамперед, людині необхідно знати, якими правами наділяє її закон на створений нею об'єкт інтелектуальної власності, як цими правами користуватися та як їх захищати. Для задоволення зазначених потреб, протягом останніх двох десятиліть з'явилась значна кількість підручників і посібників з питань наукової діяльності та інтелектуальної власності.

Із впровадженням курсу магістерської підготовки «Інтелектуальна власність та авторське право» для всіх спеціальностей Одеського національного політехнічного університету, колектив кафедри правознавства, підготував цей посібник, призначений підвищити рівень правової підготовки магістрантів-політехніків та покращити стан науково-методичного забезпечення викладання зазначеної дисципліни.

Навчальне видання

**Чістякова Ірина Миколаївна
Кривдіна Інна Борисівна
Буряк Дмитро Володимирович
Кубко Валентина Петрівна
Гегечкорі Олександр Вахтангович
Татакі Дмитро Дмитрович
Татакі Олена Олегівна
Чернов Тимофій Олегович**

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА АВТОРСЬКЕ ПРАВО

навчальний посібник

Керівник видавничих проєктів Ю.В. Піча

Підписано до друку 01.12.2018 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Таймс.
Ум. друк. арк. 15,5. Обл.-вид. арк 16,55.

**Видавництво «Каравела»,
просп. Рокосовського, 8а, м. Київ, 04201, Україна.
Тел. (044) 592-39-36. Е-mail: caravela@ukr.net**

www.caravela.kiev.ua

Свідоцтво
про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції:
ДК №2035 від 16.12.2004 р.